

Türkiye Cumhuriyeti'nin Temel Değerleri

Prof. Dr. Özer Ozankaya

29 Ekim 2005, Türkiye Cumhuriyeti'nin 82. kuruluş yıldönümüdür.

Sosyalizmin çöküşünün kapitalizmin zaferi sayılmayacağına inanıldığı, Batı dışındaki dünya uluslarının yeniden hemen-hemen açık-sömürge durumuna düşürüldüğü “küreselleşme” ortamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkelerinin insanlığın özlediği uygarlık tasarımı gücünde olduğu daha iyi kavranabilecektir. Ayrıca, sömürgeciliği ayıp saymamakta direten Siyaset Batısı'nın Türk Demokrasi Devrimini saldırı hedefi yapması nedeniyle de, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkelerini vurgulamanın önemi özellikle artmış bulunmaktadır.

Uygarlığa çok değerli bir katkı olan ve uygulanabilirliği de kanıtlanan bu ilkeler:

1. Sömürgeciliğin nasıl dize getirilebileceğini,
2. Ulusal egemenlik ilkesinin doğru anlamı ve dürüst uygulamasının, bu kurtuluşu sağlayan ve güvenceye alan ana etken olduğunu,
3. Cumhuriyet düzeninin, demokrasinin en iyi uygulanma yolu olduğunu,
4. Sosyalizmin çöküşünün kapitalizmin zaferi sayılmayacağını, insanlığın bir ekonomik demokrasi düzenlemesine gereksinimi olduğunu temel almaktadır.

1. Sömürgeciliği Dize Getiren İlke:

Her önemli insan eylemi, geçerli bir düşünce üzerine kuruludur. İnsanlık tarihinin en kirlili sayfalarını oluşturan sömürgeciliği dize getirip önleyebilmek de ancak böyle büyük çaplı ve geçerli bir düşünce dizgesiyle olanaklıdır.

Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşının başarısını sağlayan ilke, “Yönetimini özgür oyunla belirleyen ve meşru haklarının bilincinde olan bir ulus karşısında, dünyanın en güçlü sömürgeci orduları dize gelmekten kurtulamaz!” ilkesidir. Nitekim Bağımsızlık Savaşı'na Türk ulusunu çağıran 22 Haziran 1919 günlü Amasya Bildirgesi'ndeki “Ulusun bağımsızlığını yine ulusun kendi istenci kurtaracaktır!” ilkesi, Cumhuriyet düzeninin ilk adımı olmuştur.

Bu ilke, yalnız silahlı saldırıyı alt etmeyi sağlamakla kalmıyor, bir daha sömürgeci saldırısına uğramamanın ve tutsak düşmemenin altın anahtarını da veriyordu: Yöneticilerini özgürce seçip denetleyen, kamusal (ulusal) yaşamını bilinçle düzenleyebilen bir ulus, hiçbir sömürgecinin saldırıyı göze alamayacağı güçlü bir ulus demektir.

2. Ulusal Egemenlik İlkesinin Doğru Tanımlanması ve Dürüst Uygulanması

Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi kuramına önemli katkısı olduğuna inandığım ulusal egemenlik anlayışı,

ulusal egemenliğin basit bir “çoğunluk oyu” demek olmadığını vurgular; tersine, her yurttaşın, din, mezhep, soy, sınıf, eğitim, cinsiyet .. ayrımı yapılmaksızın doğuştan ve vazgeçilmez, devredilmez olarak sahip bulunduğu insan ve yurttaş hak ve özgürlüklerinin hiçbir gerekçeyle, halkoyu yoluyla bile ortadan kaldırılamayacağını anlatır. Hatta böyle bir oylamanın önerilmesi bile ulusal egemenlik, yani Cumhuriyet düze-

ABD Büyükelçilerinden Charles H. Sherill:
“O, öylesine yürekten inanan bir barışseverdi ki, geçmişin bütün düşmanlıklarına son verip, bütün komşuları ile dost olmuştur. Böylece komşuları da yurdu kadar O'nun çabalarından yararlanmıştı.”

ninde gayrı meşrudur; çünkü onun adı ulusal egemenlik değil, “çoğunluk diktatörlüğü”dür, der.

Türkiye Cumhuriyeti, “baskıcılığa karşı direnme hakkı”nı en temel insan hakkı saymak ve bu hakkı kurumlaştırmakla ulusal egemenlik ilkesini güvenceye de almıştır. Örneğin kadınların erkeklerle eşit yurttaşlık haklarından yoksun kılınması, ya da eğitim düzeninin bir dinin ya da mezhebin ölçülerine dayandırılması, kamu görevlilerinin belli bir toplum kesiminden seçilip atanması, vb., oy yoluyla bile kararlaştırılmaz; Cumhuriyet düzeninde böyle bir oylamanın önerilmesi bile gayrı meşrudur; bu yola gidecek bir hükümet meşruluğunu yitirir ve bireylerin “baskıya karşı direniş hakkı” doğar.

Laik toplum ve devlet ilkesinin, Türkiye Cumhuriyeti anayasasının değiştirilmesi bile önerilemeyecek maddesi yapılması, ulusal egemenlik kavramının bu içeriğinden dolayıdır.

Türkiye Cumhuriyeti, böyle bir girişimi önleme ödevini, anayasasıyla önce meclis, hükümet, bağımsız yargı ve anayasa mahkemesi gibi kurumlara bırakmıştır. Ama bu kurumların böyle bir girişimde bulunması ya da onu önleyememesi durumunda, ülkenin iç-savaşa düşmemesi için “Türk Silahlı Kuvvetlerine Cumhuriyeti koruma görevi” vermek gibi bir demokrasi mühendisliği sergilemiştir. Bu demokrasi mühendisliğinin ne denli yerinde olduğu, bugüne değin 1960, 1972 ve 1980'de birkaç kez edimli (fiili) olarak da yaşanarak görülmüştür. Kuşkusuz asıl olan buna gerek kalmamasıdır; ama parlamento ya da hükümet ve siyasal partiler, ülkede baskı düzeni kurmaya kalkıştığında, bunu önleyecek ve seçim yolunu yeniden işletecek kurumsal bir düzenlemenin olmaması durumunda, en kötü düzenden daha kötüsü olan anarşiye, yani iç-savaşa düşüleceği açıktır. Türkiye Cumhuriyeti, demokrasiyi işletme ödevinin öncelikle sivil kurumlara ait olduğunu, sivil kurumların demokrasiyi çiğneme ayrıcalığı olamayacağını temel almıştır.

Bunun yanında “Demokrasinin kendini savunması gerektiğini kabul eder; özgürlüklerin bir kez elde edildikten sonra dolapta saklanacak

bir şey olmadığını, her gün uğruna mücadele edilecek bir değer olduğunu” vurgular.

3. Cumhuriyet, demokrasinin en iyi uygulandığı devlet biçimidir!

Türkiye Cumhuriyeti “cumhuriyet” kavramını da doğru ve tutarlı olarak hep “demokrasi” anlamında kullanıp

uygulamıştır. 1939 yılına değin tüm orta-öğretim okullarında okutulan Yurttaş İçin Medeni Bilgiler kitabı Cumhuriyeti şöyle tanımlıyor:
 “Demokrasinin bütün anlamıyla ülkesi, bütün ulusun aynı zamanda yöneten durumunda bulunabilmesini, hiç olmazsa devletin son istencini yalnız ulusun anlatıp ortaya koymasını ister... Bundan dolayı demokrasinin en çağdaş ve mantıklı uygulamasını sağlayan hükümet biçimi, Cumhuriyettir.

Cumhuriyette son söz, ulus tarafından seçilmiş olan meclistedir. Cumhuriyette meclis, cumhurbaşkanı ve hükümet, halkın özgürlüğünü, güvenliğini ve rahatını düşünmek ve sağlamaya çalışmaktan başka bir şey yapamazlar. Çünkü bunlar bilirler ki ..., erk yerine saltanat sürmek için değil, ulusa hizmet için getirilmişlerdir. Ulusa karşı konularını ve görevlerini kötüye kullanacak olurlarsa, şu ya da bu yolla, ulusal istencin kendileri hakkında da belirmesiyle karşı karşıya kalabilirler. .. Ulusa hesap vermek zorunluluğu, gelişigüzel ve gönülince davranmakla bağdaşamaz.

Buna karşılık, “küreselleşme” ve “çağdaşlık-sonrası” (post-modernite) döneminde, “cumhuriyet”in demokrasi olmadığını, Türk Devriminin “demokrasi” değil “cumhuriyet” kurduğunu öne sürenler çıktı ve “Siyaset Batısı”nca da desteklendi!

Bu savı savunan ve destekleyenlerin tek deyimle “demokrasi dışı” bir tutum ve davranış sergiledikleri belirtilmelidir.

Öncelikle belirtelim ki, cumhuriyet ve demokrasi sözcüklerinin yabancı kökenli oluşundan yararlanan* bu propagandanın en sık başvurduğu gerekçe, kanımca en zayıf gerekçesidir: “Atatürk Cumhuriyet kurdu, demokrasi kurmadı.” derken, “Saddam Hüseyin'in de, Ziyatül Hakk'ın da, İranlı Mollaların da Cumhuriyeti var!” deniyor. Yani Saddam ya da Humeyni kurduğu yönetim biçimine “cumhuriyet” dedi diye “cumhuriyet” kavramı, onların yönetim biçimiyle özdeşleşmiş oluyor ve böylece değerden düşüyor! Ama çoğu yakın dönemde sosyalist ve Marksist olmakla övünen bu politikacı, yazar ve akademisyenlerin, sosyalist kampın ço-

küşünden önce örneğin Bulgaristan'da Jivkov'un, Polonya'da Jirnovski'nin, Romanya'da Çavuşevs-ku'nun ... siyasal düzenlerine “halk demokrasisi” dediğine bakarak “demokrasi” kavramını da dışlamaları gerekir. Humeyni rejimine “cumhuriyet” adını verdi diye cumhuriyeti değersiz görenlerin, marksist diktatörlükler yönetimlerine “demokrasi” dediklerine göre demokrasiyi de dışlamaları gerekmez mi? Nitekim genel aydın kesimimiz bu mantık yanlışını, bu çelişkiyi gördüğü için, söz konusu savı öne sürenlere “Numaracı cumhuriyetçi”, yani yalancıkant cumhuriyetçi adını takmış, onlara destek veren AB yetkililerinin de güvenilirliğinden haklı olarak derin bir kuşkuya kapılmış bulunuyor.

Örneğin “Demokrasiyle cumhuriyet arasında adı konulmamış, örtülü bir çatışma vardır. Cumhuriyet, hep demokrasi aleyhine alan kazanmaya çalışır.” diyen bu görüş, Türkiye'de Cumhuriyet devrimlerinin demokratik nitelik ve özünü gözlerden saklamak amacı uğruna:

* “Cumhuriyet”in, toplumda “başka kültürlerle”, başka “etnik gruplara” hoşgörü göstermediği gibi bir dogmatik yargıda bulunurken, ortak bir ulusal kimliğe, ortak yurt kavramına, ortak hukuka .. da gerek olduğu, bunlar olmadan hiçbir insan hak ve özgürlüğünün gerçekleşmeyeceği toplumbilimsel (sosyolojik) gerçeğini bilmezlikten gelmektedir. Bu nedenle örneğin etnik terörü, dinsel terör ve baskıcılığı, otoriter ve beyin yıkayıcı örgütler olan tarikatları, Ermeni soykırımı iftiralalarını, Misak-ı Milli ile tanımlanmış yurdumuza saldırıları kinamaya hiç yanaşmamaktadır.

* “Cumhuriyet demokrasi değildir” diyen görüş, laiklik karşıtlarıyla “uzlaşma”yı önermekle, laikliğin demokrasinin özü demek olduğunu, bu özden verilen ödünlerin, bir bölümü açıkça teröre batmış, buna karşın kimi “Batılı devletlerce” korunup desteklenen tarikat türü örgütlemeleri doğurduğunu bile göz ardı etmekle yine aynı art niyetli tutumu yansıtmaktadır.

4. Demokrasinin Ekonomik Düzen Alanındaki Gereklere

Türkiye Cumhuriyeti, hem kapitalizmin, hem de sosyalizmin, asıl amaç olan demokrasiyi sağlayacak nitelikten yoksun olduğu, insanlığın ekonomik demokrasiyi de gerçekleştirecek nitelikte bir uygarlık tasarımının özlemi içinde bulunduğu bilinciyse kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'ne içerden ve dışardan saldırıların, onun bu özelliğini de ya çarpıtmakta ya da bilmezlikten gelmektedirler.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti, demokrasinin ekonomik gerekleri konusuna şöyle bakmıştır:
 A) “Yalnız başına yaşayan birey” düş-kurgusuna (fiction) dayalı olduğunu belirttiği kapitalizmle ilgili olarak, şu temel eleştirileri yapmak-

tadır:

* yalnız “serbest rekabet”le bir toplumda ekonomik düzen kurulamaz,
 * tekelcilik önlenemez,
 * kamu yararı açısından yaşamsal önem taşımasına karşın yeterince kârlı bulunmayan ya da çok ileri teknoloji, çok büyük tutarda sermaye gerektiren işlevler yerine getirilemez,
 * emek harcayanlar emeklerinin haklı karşılığını alamaz ve sonuçta toplumsal dayanışma kurulamaz.

B) “Bireylerden soyutlanmış devlet” düş-kurgusuna dayandığını belirttiği sosyalizm açısından göz önünde bulundurduğu ölçütler de, yine demokrasi ölçütleridir:

* Bireysel girişim ekonomik etkinliklerin ana kaynağı olmakta süregitmeli, devlet kendi etkinliklerini bireysel girişimin yerini almaya vardırılmazdır.

* Bu alandaki kararlar katı kurallar olmamalı, ulusun istencini temsil eden hükümetlerce alınıp yürütülmelidir.

“Cumhuriyet demokrasi değildir.” diyen görüş ise, ekonomik politika alanında da açıkça “devletin küçültülmesi”, yani ekonomi alanında yarımcı ve üretici etkinliklerden hep-ten uzak durması gerektiğini savunmaktadır. Ama bu görüşü dünyaya dayatan Siyaset Batısının, bırakın iki yüz yıldan beri askeri ve siyasal güç yoluyla dünya ölçüsünde yürüte geldiği açık sömürgeciliğini, kendi ülkesinde de bugün bile birçok alanda doğrudan devlet işletmeciliği yaptığını bilmezlikten gelmekte, yani gözlerden kaçırmaya çalışmaktadır.

Bu yazıyı iki Batılı dürüst düşünürün Türkiye Cumhuriyeti'nin mimarı Atatürk'e ve dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliğine ilişkin gözlemleriyle noktalayalım:

İngiliz yazar Herbert Sidebotham şunları söylüyor:

“Eğer demokrat diye bir şey varsa, Atatürk demokratır.

Atatürk'ün istencinin özü gerçekten demokrat olmasaydı ve bu öz bütün halkı etkilememiş olsaydı devrimler gerçekleşebilir miydi?”

Türk aydınları halkın iyiliği için işleyen demokrasiyi “Halkçılık” diye niteliyorlar ki, Bentham'ın “En çok sayıda insana en büyük mutluluk” diye anlatmak istediği şeyin bir anlatımıdır.

Ve bu konuda Atatürk'ün yönetimi, kimi Batı demokrasilerini utandırabilir.”

ABD Büyükelçilerinden Charles H. Sherill'in değerlendirmesi de şöyledir:

“O, öylesine yürekten inanan bir barışseverdi ki, geçmişin bütün düşmanlıklarına son verip, bütün komşuları ile dost olmuştur. Böylece komşuları da yurdu kadar O'nun çabalarından yararlanmıştı.”

* Bu durum, Türk Dil Devriminin de demokratik bir toplum ve yönetim kurabilmenin ne denli zorunlu ve ayrılmaz bir ögesi olduğunu ortaya koyuyor.